

amabat, iterumque percunctatus est dicens: « Et quo tendit, domine mi, quo tendit Domina nostra? » Cui ille respondit: « Ad visitandum messorum suos venit. » His ita dictis, persona quae loquebatur repente disparuit. Quo viso vir Dei plus magis intra se stupuit. Et reductis oculis ad sanctam Dei genitricem, et ad comites ejus, attonito visu intendebat in eas. Illae autem moderatis gressibus incedentes, venerunt una post aliam usque ad conventum. Quae cum introissent, separate ab invicem deambulare coeperunt, tanquam gratia visitationis, huc atque illuc, inter monachos et conversos. Et dum ita facerent, tandem ab oculis intuentis evanuerunt, seque in caelos unde venerant receperunt. Porro vir Dei haerebat fixus; et de loco moveri non poterat, usquequo miraculum finiretur. Quantum vero de hujusmodi visitatione profecerit, quantumque in amorem Dei, et ipsius beatissimae Dei genitricis exereverit, aemulanda conversatio ejus, et quotidiana virtutum incrementa monstrabant. Multas quidem et alias revelationes saepe divinius accipiebat: quas tamen ad devitandum caenodoxiae vitium, reticere quam dicere maluit. Nam et hanc eandem, quam per octennium fere silentio presserat, parvo tempore, id est quadraginta, si bene memini, diebus ante obitum suum invitatus, et quodammodo coactus, mihi, licet indigno, tali occasione patefecit. Quadam siquidem die, cum de salute animarum ambo familiariter loqueremur, ego sciens eum virum justum et sanctum, et a Domino saepius visitatum, in ea confidentia, qua illum diligebam, et me ab illo diligere sentiebam, ausus sum sciscitari et petere aliquid ab illo. Itaque propter amorem Christi, et propter miserationes ejus, coepi illum medullitus obsecrare, ac vehementer insistere, ut ad honorem Dei unam aliquam ex suis consolationibus mihi manifestaret, illam scilicet de qua me magis aedificandum censeret. Tali igitur obsecratione compulsus, supradictam visionem mihi narravit. Sed quo tandem affectu? Testis est ipse Deus quanto timore et tremore, quanta lacrymarum inundatione, quantis gemitibus et suspiriis ea protulerit, ita ut gemitus et singultus a fundo cordis erumpentes, vocem loquentis saepius interrumpere, tanquam si eadem hora ipsam cerneret visionem.

Evolutis autem postea diebus quatuordecim, apparuit ei per visum Domina angelorum, incidens ac praeparans ei ornamenta candida et pretiosa, quibus in proximo vestiendus erat. Quae cum praeparasset, colligavit in unum, et recedens detulit ea secum. Quod cum vidisset, subsecutus est eam, et clamabat post tergum ejus dicens: « Eia, mi Domina mea desiderantissima, quando habiturus sum ista quae mihi praeparare dignata es ornamenta? » Cui sanctissima Dei genitrix ait: « Quando venies ad me, tunc recipies ea. » O visio laeta! o promissio certa: quae utique tanto certior exstitit, quanto celerius exhibita fuit. Mane igitur facto, introivit ad me ille Dei servus, tanquam infirmum visitaturus. Ego enim tunc aegrotabam pene usque ad mortem; et erat languor fortissimus, ita ut de sospitate mea etiam medici desperarent, et ob hoc die praecedenti fui inunctus oleo infirmorum: quia credebant me concito moriturum. Ille vero cum venisset ad me, multo pietatis affectu compassus est mihi: et ut posset me aliquatenus consolari, retulit mihi istam, quam in eadem nocte viderat visionem, reputans scilicet atque denuntians, quia non propter ipsum, sed propter me facta fuisset ad eum. Erat enim humillimus corde, et nihil, tale praesumens de sua sanctitate. Cui ego mox respondi: « Noli, quaeso, pater amantissime, noli benedictionem tuam interpretatione sinistra a te alienare. Ornamenta, quae tibi sunt caelitus praeparata, nunquam alterius erunt; sed miserante Deo salva tibi et integra permancunt. Tu vero piissimam illam vitatricem tuam in-

stanter efflagita, ut in beneplacito misericordiae suae alia quaecunque voluerit mihi praeparare indumenta dignetur. Potens enim atque benigna est, dives in omnes, qui invocant illam. » Quid multa? Ego, qui morti proximus aestimabar, vellem nollem, revocatus sum ad tolerandas vitae hujus aerumnas; ipse vero, qui sanus videbatur atque incolumis, non amplius quam viginti quinque diebus postea supervixit. Qui tandem, cursu vitae feliciter exacto, corruptibilis carnis indumenta deposuit, et stolam immortalitatis per beatissimam Dei matrem, cui devote servierat, juxta fidem promissionis illius, absque dubitatione recepit. Non est autem silentio praetereundum quod iste vir, ante diem sextam, suae dormitionis, dum in ecclesia solus post completorium orationi instaret, repente pulsata est in auribus ejus tabula defunctorum duobus ictibus tantum. Quo ille audito, statim exsiliit, et petiit infirmitorium, putans ibi aliquem de fratribus infirmis esse moriturum. Sed dum certius cognovisset nullum ibi tunc in extremis positum, venit ei in mentem quod ipse esset propter quem signum hoc factum fuisset, et quod in sonitu tabulae sua sibi migratio significaretur. In hac igitur memoria mortis subito totus infremuit, invasitque eum tremor atque horripilatio carnis, et coepit illico febricitare, et ingravescente morbo, tandem ad extrema pervenit. Porro beatae Virginis matris salutationem, quam antea semper frequentare solebat, quando lecto decubuit, pene incessanter corde et oreolvebat, atque cum verbis ejusdem dulcissimi oraculi felicem animam exhalavit. Contigit autem conversum quemdam religiosae conversationis et boni testimonii virum, ipsa die migrare ad Dominum, ita ut amorum exsequiae simul celebrarentur, et in eodem mausoleo ambo pariter tumularentur. Et dum ista fierent, viro cuidam spirituali demonstratum est in visione quod duo pulcherrima templa fabricarentur in Claravalle, unum in infirmitorio monachorum, alterum in infirmitorio conversorum; sed primum illud hoc altero longe nobiliter erat, atque honestius, vel venustius. Constat igitur quia in gemina constructione templorum, et in gemino ictu tabulae mortuorum, designata sit evidenter pretiosa in conspectu Domini mors amorum. Templorum autem differentia meritorum distantiam indicat quia, quamvis utrumque sanctum, tamen alterum altero sanctiorem existere, credimus apud Deum, de cujus misericordiae thesauris tantum quilibet eorum accepit, quantum mater gratia impertiri dignata est.

CAPUT XII.

De monacho qui tabulam in signum mortis suae audivit.

Eodem mense, quo praedictus Dei servus migravit ad Dominum, contigit ibidem tale aliquod factum. Erat in eodem monasterio sacrista, nomine Gerardus, vir bonis moribus pollens et bene religiosus. Hic, juxta prophetam consilium (*Thren. III*), jugum Domini portavit ab adolescentia, et levavit se super se, quoniam, cum adhuc tenellus esset et fragilis, manum suam ad fortia misit. Lactatus itaque mammilla regum, et casta disciplina feliciter educatus, crevit atque profecit semper in melius, et magno Dei munere carnis corruptionem, sicut familiares ejus testantur, nunquam fuit expertus. Appropinquante autem hora, qua de mundo ad Deum transire debebat, die quadam cum in ecclesia post Completorium more solito remaneret, factus est repente sonus in auribus ejus, ac si tabula morientium crebris ictibus percuteretur. Quod cum ille audiret, putavit quempiam fratrum in infirmitorio tunc obire. Post paululum vero, ubi certissime comperit quia sonitum illum nullus hominum fecerit, subiti animus tabula illa prognostica, quam vir Dei Renaldus ad indicium suae dormitionis audiverat. Jam enim exierat sermo iste inter fratres, et stupidos at-

tonitosque reddiderat universos; et dum ista recogitaret, ascendit in cor ejus quod ipse per signum illud mortis debuit solveretur. In hac autem memoria mortis subito pili carnis ejus inhorruerunt, et timor et tremor venerunt super eum. Protinus ergo invasit eum peremptoria febris, et infra decimum diem consumptus, feliciter emigravit. De cujus pia devotione illud silere non possumus, quod quasi divinitus factum ab eo, vel potius in eo miraculum vidimus et gratulati sumus. Nam cum ultimum spiritum traheret, et jam vires loquendi non haberet, tribus aut quatuor fere horis manus junctas atque protensas tenuit immobiles contra crucem, ac si aliquo fune colligatae essent; et cum caetera corporis membra huc atque illuc, urgente dolore, crebris jactaret, manus tamen, quas, ut diximus, tendebat ad crucem, nunquam ab invicem separavit, nunquam amplius ad se retraxit, et quid vivens saepius actitasset, etiam mortuus indicavit.

CAPUT XIII.

De servo Dei Petro, qui Dominum Jesum tempore sacrificii in altari videre solitus erat.

Inter caeteros qui in beata illa domo Claravallis, exemplis, exhortationibus et orationibus sanctissimi Patris nostri Bernardi, in robur spirituale evaserant, et virtutum arcem conscendere didicerant, senex quidam erat, nomine Petrus, cognomento Tolosanus, vir multae puritatis magnaeque devotionis. Huic unum semper a puero studium atque desiderium fuit, seipsum crucifigere mundo et mundum sibi. In juvenili autem aetate, antequam Cisterciensi Ordini se submitteret, habitavit in solitudine, jejuniis et laboribus multis veterem hominem in se mortificans, et sacrificium spiritus contribulati quotidie Domino in ara cordis immolans. Denique herbis agrestibus et pane levis confectio jugiter utens, multo ibi tempore Christo militavit, et innumera bella tentationum a spiritibus malignis, protegente se Deo, fortiter superavit. Postea autem, comperta celebri fama de sanctitate beati Bernardi abbatis, atque ipsius monasterii Claravallis cum magno spiritualis desiderii fervore ad eundem locum se contulit, quatenus in tanta congregatione justorum, velut in tabernaculo Domini, in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia tuior viveret, sub disciplina praedicti Patris, quod sibi deerat perfectionis, consecutus, ubi etiam per multos annos Christo Domino feliciter serviens, usque ad exitum vitae suae perseveravit. Huic autem, cum adhuc vivens esset, Dominus per visionem apparere dignatus est, residens in throno sublimi et sanctorum millia cum eo. Videbatur autem ei quod ad iudicium coram Domino duceretur. Cumque tremendae majestati praesentatus fuisset, pavidus ac tremebundus procidit ad pedes sedentis in throno, flagitans, ut sui misereretur. Dixit autem illi Dominus: « Quid tibi vis faciam? » At ille: « Domine, ut salvus fiam. » Et Dominus ad eum: « Vade, convertere cito ad servitium meum, et in eo jugiter persevera; nec deerit tibi salus quam postulas. » Hanc ergo promissionem firmissimum pignus aeternae salutis habens servus Dei Petrus, mundum perfecte deseruit, et se totum divinis obsequiis mancipavit.

Accinxit itaque fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum ad expugnandas nequitas spirituales, quae illum postea multis diebus et annis acriter impugnarunt. Super omnia vero spiritum fornicationis infestum tolerabat: qui eum tam dormiendo quam vigilando, magnis tentationum aculeis continue stimulabat. Propter quod sibimetipsi vehementer indignans, in labore et aerumna in vigiliis et jejuniis multis, aliisque poenitentiae cruciatibus carnem suam incredibiliter affligebat, ita ut

(22) Hanc etiam eunuchizationem Caelarius referens, in circumstantiis fallitur, ut ad Distinct. ejus 4 videre est, in tom. II *Biblioth. Cisterc.*

PATROL. CLXXXV.

mente turbatus, abscondere sibi virilia plerumque proponeret, cum aliunde tentationis remedium invenire non posset. Sed neque hoc silendum quod hostis ille antiquus multoties ab eo in diversis formis videbatur. Una siquidem vice apparuit ei sub humana effigie in choro Claravallis oculis ardentibus et vultu terribili. Erat autem statura enormis atque deformis valde. Qui etiam indutus erat cuculla nigerrima, cujus manicae decurtatae erant, et vix usque ad cubitos pertingebant; reliqua vero brachiorum pars discooperata erat. Venit ergo et stetit ante hominem Dei, ille, malignus apostata, superbo oculo respiciens illum, et quasi indignans quod suggestionibus ejus tam pertinaciter reluctaretur. Porro vir Dei stupidus animo, tanquam vincus tenebatur, ut se movere non posset. Tandem visitante se Deo, signo Dominicae crucis se munivit, cujus virtute perniciosum monstrum evanesces nihil eum nocuit, nisi quod tentationis auxilium incendium. Evolutis autem postea diebus paucis, apparuit ei in eodem loco, figuram belluae monstruosae praetendens: quae parum leoni saevo, partim aquilae rapaci similis esse videbatur. Stabat vero contra fortissimum athletam pervicax monstrum, acriter imminens illi, rabidoque hiatu efferebatur in eum, quasi vivum devoratura. Sed divina virtute reprimetur, ut eum tangere non valeret. Tunc demum ad invocationem nominis Christi phantastica bellua repente disparuit. Qua recedente illico vir Dei tantum supradictae passionis incendium pertulit, ut evidenter agnosceret ibi praesentem fuisse illum de Isaia fabrum, qui sufflat in igne prunas (*Isai. LIV*). Unde quia vidit violentiam tentationis patientiae suae modum excedere, definito consilio statuit seipsum abscondere, malens in hac parte apud Deum periclitari quam in barathrum luxuriae labi. Jamque nihil aliud exspectabat, nisi ut novacula, vel aliud quodlibet ad hoc idoneum feramentum reperire posset. Verum misericors et miserator Dominus; ille adjutor in opportunitatibus, in tribulatione (*Psal. IX*), ille qui solus laborem et dolorem deserere; sed fecit cum tentatione proventum, ut sustinere posset (*I Cor. X*).

Itaque dormienti apparuit angelus Domini in forma juvenis, dicens se medicum esse peritum, et ejus rei gratia advenisse, ut eum secaret, et ab illa passione sanaret. Quod ille grate accepit et voluntati ejus in continentem seipsum exposuit. A quo dum incidere, tolerabat in omni patientia secantis manum et doloris acerbiter. Cumque evigilasset, amputationem illam in se abscissam, ita ut nihil omnino molestiae postmodum ex ea sentiret divinae gratiae, sicut dignum erat gratias referens curavit tanto alacrius currere viam mandatorum Dei, quanto bonitatem ipsius in suis tentationibus largius experiri moruerat (22). Ab hoc itaque tempore, exstinctis in eo passionum carnalium incentivis, coepit illum Dominus in benedictionibus dulcedinis suae visitare, et implere splendoribus animam ejus (*Isa. LVII*), ita ut ex sententia dicere posset: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuae laetificaverunt animam meam* (*Psal. xcii*). Ex tunc ergo, et deinceps, increpante Domino feras arundinis (*Psal. LVII*), quieverunt ab eo penitus stimuli carnis, et requievit super eum Spiritus universae consolationis. Magnificavit enim Dominus misericordiam suam facere cum illo (*Psal. cxxv*) thesaurizans super eum jucunditatem et exultationem, atque in bonis omnibus satians desiderium ejus. Quem enim diu portaverat vino salubris amaritudinis, postmodum inebriare dignatus est nectare suavissimae contemplationis. Intercaetera

vero Dei, dona, specialem acceperat devotionis gratiam in oratione, præcipue vero in Dominici corporis et sanguinis consecratione. Unde fratres, qui ei ad missam ministrabant, satis superque mirabantur in eo redundantiam lacrymarum, quia totus ibidem affluere solebat. Revelabat ei Dominus de secretis cœlestibus magna et multa, atque innumeris consolationibus eum, seu dormiendo, seu vigilando, seu etiam mente excedendo, creberrime visitabat: Quæ si omnia litteris mandarentur, magni voluminis comprehenderent quantitatem. Unde quia mihi longum est atque onerosum etiam illa quæ de eodem beato viro comperta sunt mihi, universa stylo exprimere, num ex eis saltem, quod stimulante conscientia penitus reficere non audeo, sicut ab ipsius ore audiui, specialiter refero. Quod quidem tale ac tantum est, ut ex uno hoc a fidelibus auditoribus cœtera credi vel æstimari facile queant. Vereor siquidem et multum vereor Deum meum offendere, si rem gloriosam atque mirabilem, quæ vel mihi soli, vel forte rarissimis credita est ab eodem Dei famulo, quorum tamen nullum hodie superesse existimo, silentio meo perire permittam, in qua Deum glorificari, et multorum fidem atque devotionem ædificari posse, confidimus.

Igitur, dum sacris altaribus offerens vivifica sacramenta vir beatus adstaret, in ipsa perceptionis hora tenenti in manibus super calicem sacrosantum Domini corpus apparebat in specie parvuli speciosi parvulus ille speciosus forma præ filiis hominum, verus Deus et verus homo, Dominus noster Jesus Christus: ille mitis et humilis corde, qui seipsum sapientibus et elatis abscondere, et parvulis revelare consuevit. Quod cum ille cerneret, tremefactus præ fulgore atque reverentia majestatis illius claudebat oculos suos: non enim audebat respicere contra Dominum. Qui etiam tunc clausis oculis videbat eum, sicut apertis. Cumque declinaret vultum suum in alteram partem, et aliquandiu maneret palpebri obductis facieque sic aversa, videbat eum nihilominus sicut ante se positum, aliquando super manum, aliquando super brachium suum, miro videlicet atque ineffabili modo, tanquam si alios oculos haberet in occipitio, vel in tempore defixos, quibus eum intueretur. Hac autem tam dulci tamque mirabili revelatione, non semel aut bis, sed frequenter ille vir lætificatus est a Deo, ut per quatuor aut quinque menses singulis fere diebus illi appareret. Quæ si aliquanto diutius interdum tardare videretur, tanta inerat illi cum Deo familiaritas tanta de ejus pietate fiducia, ut ipsius sacrificii consummatione protelaret, nec facile illud vellet explere, donec reddita sibi lætitia salutaris Dei, consuetam benedictionem mereretur accipere. Hæc ego, sicut jam dictum est, fideliter ac simpliciter narrare curavi, quemadmodum ipso, cui tanta gratia collata est referente cognovi. Nam cum ei familiari affectu propter sanctitatem ipsius adherere satagerem, multumque de ejus solamine atque allocutione penderem, hanc ab eo visionem, sicut et alia multa, precibus magnis, et quadam violentia charitatis extorsi, ea tamen conditione, ut nulli ante obitum ejus præsumerem indicare, quod facile potui observare. Parvo namque postea tempore superstes, felici tandem consummatus agone, collectus est ad patres suos, cum quibus nunc, propitio Deo, in Claravalle quiescit, ubi religiose conversatus, supremum quoque claudere diem ardenti devotione semper optavit.

CAPUT XIV.

De venerabili Guillelmo monacho quem angelus Domini pro culpa sua corripuit, et pœnitentiam ei injunxit.

Erat eodem tempore in Claravalle monachus quidam venerabilis, nomine Guillelmus, ætate pariter et religione provecus. Hic annis ferme quinquaginta in habitu monachali Domino serviens, carnem suam cum vitis et concupiscentiis assidue crucifigebat, longumque diutino cruciatu martyrium trahebat. Qui priusquam Cisterciensium Ordini se contulisset, multo tempore vixit in monasterio Sancti Albini Andegavensis, ubi religiose conversando, formam bonorum operum se ipsum exhibuit, et magnæ sanctitatis spem ejusdem loci fratribus demonstravit. Unde etiam tam ab abbate quam ab universitate congregationis in magna reverentia habebatur et diligebatur ab omnibus. Erat autem in possessione monasterii quidam locus, qui magis solitarius magisque quieti religionis videbatur accommodus. Ad hunc igitur cum paucis fratribus, annuente abbate, se contulit, ubi in cellula angusta reclusus annis plurimis habitavit, ut et arctiori continentia se ipsum affligeret, et de austeriori conversatione sua infirmioribus fratribus molestiam non inferret. Itaque jejuniis et orationibus dies noctesque cogemans, non modo carnis edulium et lautiores epulas, quibus interdum fratres illi ex pristina monasterii consuetudine utebantur, funditus recusabat, verum etiam cibo quadragesimali, et ipsius aquæ potu sæpius abstinens, parcissimo victu corpus debile sustentabat. Hanc autem continentia virtutem non sine difficultate magna obtinuit, sed post longum inedia cruciatum, post inenarrabiles gemitus et singultus, cooperante gratia Dei, tandem genuinas ventris et gulæ illecebras cum cæteris vitis a propriis sedibus exturbavit. Quadam itaque die cum venisset ad eum salutandum unus de senioribus monasterii, præcepit ei carni refectio-nem apponi, eo quod debilis et longo itinere fatigatus esse videretur. Senex vero ille respondit se nullo modo carni cibum gustare, nisi ipse qui ministrare jusserat causa charitatis, secum inde reficeret. Cujus familiari amore et persuasione quodam modo coactus, atque ipsius, ut postea fatebatur, obsonii quantulacunque aviditate illectus, ut comederet acquievit, finitoque prandio senex amico et hospiti suo valefaciens, ad monasterium rediit. Post cujus discessum confestim frater ille ad se reversus, cœpit a fundo cordis alta suspiria trahere, et ingemiscere graviter, quod tanti temporis propositum tam frivola occasione fregisset.

Vix talia cœperat cogitare, et ecce repente quidam ad fenestram cellulæ pulsabat. Cui cum aperuisset, tremefactus in conspectu illius obstupuit. Erat enim persona reverendissimi vultus et habitus, ac supra hominum modum mirabilis, cui similem in omni elegantia ipse non viderat. Vestimenta ejus candida et pretiosa; capilli capitis ejus sicut lana alba, et sicut nix. Facies ejus singulari refulgens venustate angelum potius quam hominem indicabat. Verba oris ejus plena suavitate et gratia erant: et supercælestem sapientiam mirabiliter redolebant. Denique quidquid apparebat in illo, supra hominem esse videbatur. Nudis tamen pedibus incedens, dicebat se peregrinum esse, et de remotis partibus gratia visitandi venisse ad illum. Qui blanda salutatione præmissa, cœpit eum super iis quæ mente volebat familiari et amica increpatione, tanquam cogitationum illius cognitor atque inspector esset, convenire et dicere: « Merito quidem ingemiscis, merito plangis super excessu tuo, quo nunc diuturnum laudabilis parcimonie propositum deliciosa charitate rupisti. Non bona est charitas, quæ destruit charitatem. Improbanda est pietas illa, quæ animas lædit, ut corpora foveat. Et nunc audi exemplum, quod tibi propono. Erat in partibus Hispaniæ sanctimonialis femina reclusa: quæ pane et aqua, vel semicrudis interdum oleribus utens, conversatione sobria et casta petulantiam carnis viriliter edomabat. Huic aliquando instinctu diaboli desiderium hoc malum incidit, ut carnem comedere vellet. Quæ diu multumque tentationi reluctans,

cum jam violentissimas inimici suggestiones sustinere non posset, manibus illicito desiderio datis, ad consensum trahebatur. Jussit itaque sibi carnis edulium præparari. Quo super mensam posito, priusquam gustare præsumeret, prostrata in oratione voce lacrymabili Dominum supplicabat, ut ei non permitteret præparatum tangere cibum, si hunc saluti animæ suæ periculosum fore præsciret. Surgens vero ab oratione, ad mensam ingreditur, et data benedictione operculum submovet, quo carnis ferculum velabatur. Et ecce pro carnibus quæ appositæ fuerant, tres pulli corvorum in disco vagientes et sine plumis apparuerunt. Quo viso sanctimonialis illa vehementer expavit; et accita sorore, quæ illi ministrabat, rei veritatem inquiri. Illa vero sub obstatione tremendi iudicii Dei respondit se in eodem mensali non implumes aviculas, sed tria frustra carnis cocta apposuisse. Erat autem cellula ipsius super ripam violenti cujusdam et magni fluminis sita, quod de saxeis montibus erumpens, et confragoso iunere ruens, præcipiti cursu labitur ad inferiora.

« Igitur ancilla Dei exultans et gratias agens, quod exaudita esset ejus oratio, jamque multo vehementius abhorrens esum carni, quam prius desideraverat, præcepit nigredinis et malæ suggestionis pullos cum catino in quo continebantur, in præfatum fluvium jactari. Qui projecti in amnem, nullatenus potuerunt segregari ab invicem, sed fluitante vasculo super undas, tandem devoluti sunt in quemdam sinum, eidem cellulæ proximum: ubi ingentis saxi concavitas copiosam aquarum congeriem stagnat. Ibi ergo jam per multa temporum curricula assidue rotantur, et usque hodie, in testimonium miraculi hujus, in ipso vasculo super aquas fluitare videntur (23). » Hæc et his similia viro perorante, frater idem compunctus est valde de gratissima illius sermocinatione. Et cadens in faciem, fuis lacrymis reatus sui veniam postulabat. Acceptaque poenitentia, non modo absolutionem peccatorum, verum etiam consolationem plurimam ab eo suscipere meruit. Cumque jam fiducialiter illi loqueretur, percunctari cœpit ab illo quisnam esset. Cui ille respondit: « Non est tuum scire modo quis sim ego, neque agnosce unde veniam, aut quo vadam. » Tunc ille: « Obsecro, inquit, domine mi, ut hodie saltem ingrediaris ad nos, et ministremus tibi. » Respondens alter: « Ego, ait, non vestro pane, non veste, non lare indigeo: sed abundo omnibus bonis, et habeo cibum manducare, quem vos nescitis (Joan. iv). Tantummodo sollicitus sum de vestra salute; et vos nihilominus inde solliciti estote. » His dictis cum festinatione recessit: et ita repente ab oculis intuitus subtractus est, ut magis visus sit evanuisse, quam abiisse. Illo vero quantum accitis fratribus qui ei ministrabant, jubet eos instantius persequi recedentem, et ad hospitium precibus multis cogere. Qui celerrime abeuntes, cum hac illacque discurrerent, nullum prorsus vestigium ipsius reperire potuerunt. Unde vir Dei certissime credidit angelum Domini adfuisse, qui cordis ejus arcana cognoscere, et ipsum pro excessu suo morrentem tam dulci consolatione valuit refovere. De cujus etiam beata presentia tantum devotionis et gratiæ mente concepit, ut post annos ferme viginti, cum mihi esta referret, præ nimio pietatis affectu, etiam tunc a lacrymis abstinere non posset.

Processu itaque temporis, cum B. Bernardi abbatis celebre nomen, ejusque virtutum fama, necnon et cœnobii ipsius clarissima religio ubique jam vulgata ad prædicti viri notitiam pervenisset, non potuit requiescere spiritus ejus, donec felicissimo ejus magisterio gubernandum se subderet, ut de ferventiore ferventissimum, et de sanctiore sanctissimum

(23) Miraculum illud continuum rotationis pullo-rum corvorum, cum a nullo notatum sit, dubium est.

redderet. Susceptus vero a beato Bernardo abbate, et desiderato Claravallensi collegio sociatus, tanta in eo virtutum gratia radiavit ut in omni sanctitate mirabilis appareret, etiam quibusque perfectis. Huic ergo multas et magnas consolationes per Spiritum suum pius Pater mittebat, multaque illi, quod pro certo comperimus de secretis cœlestibus revelabat. Ipse tamen quia xenodoxia pestem incurere metuebat, de multis paucissima, ipsaque paucissimis referebat. Factum est autem in una dierum, cum Prima cantaretur in choro, et ipse conjunctus psallentibus stabat in ordine suo, vitulos labiorum suorum in voce exultationis Domino reddens. Et ecce apparuit ei vigilanti atque psallenti S. Malachias Hibernensis quondam episcopus, qui in eadem basilica jacet honorifice, tumulatus. Residebat vero in cathedra juxta altare, annulo, baculo, cæterisque pontificalibus ornamentis mirifice decoratus, tanquam missarum solemniam post finem illius horæ celebraturus. Erat autem tunc anniversaria dies depositionis ejusdem beatissimi præsulis, quæ etiam omnium fidelium defunctorum memoria est sollemnis. Accurrit quoque cum eo B. Bernardus, ejusdem Ecclesiæ felicissimus pastor atque patronus: qui et ipse erat vestibis pretiosus et candidis micans, atque mitratus, minime tamen infulatus. Et merito quidem. Erat enim paterfamilias in propria domo, deferens atque congratulans venerando ac speciali hospiti suo, dignoque honore præveniens amantissimum, cedebat ei libentissime solemniam missarum, ea potissimum die, qua sanctus ille pontifex curiam supernam ingressus, et cœlestibus hymnis primo fuerat honoratus. Unde etiam ipse beatus pater officiosum ac sedulum sese circa eundem sanctum episcopum, et circa ipsius altaris ministerium, exhibuit. Porro beatus antistes baculo pastorali in-nixus, defixa lumina versus chorum assidue tenebat. Sanctus vero Bernardus modo episcopum, modo conventum, modo ipsum altare, tanquam sollicitus omnium respiciebat. Hæc visio tam manifesta eidem famulo Dei vigilanti, et corporeis oculis intuitu, visibiliter apparuit, quandiu psalmus unus in eadem hora a conventu percantaretur.

Finito ita psalmo, finita est visio, sed in corde videntis deinceps finiri non potuit visionis illius pia devotio. Altera quoque die apparuit ei nihilominus idem beatus Bernardus, vultu et habitu gloriosus. Quem cum ille vidisset, procidit ad pedes ejus, orans et petens aliquid ab eo. Qui Sanctus ait: « Quid tibi vis faciam? » Et ille: « Domine mi Pater, si inveni gratiam in oculis tuis, indica mihi utrum salvus fieri debeam? » Et sanctus ad eum: « Nunquid parva res est ista, quam postulas? Hodie evanuisse, quam abiisse. Illo vero quantum accitis fratribus qui ei ministrabant, jubet eos instantius persequi recedentem, et ad hospitium precibus multis cogere. Qui celerrime abeuntes, cum hac illacque discurrerent, nullum prorsus vestigium ipsius reperire potuerunt. Unde vir Dei certissime credidit angelum Domini adfuisse, qui cordis ejus arcana cognoscere, et ipsum pro excessu suo morrentem tam dulci consolatione valuit refovere. De cujus etiam beata presentia tantum devotionis et gratiæ mente concepit, ut post annos ferme viginti, cum mihi esta referret, præ nimio pietatis affectu, etiam tunc a lacrymis abstinere non posset.

Processu itaque temporis, cum B. Bernardi abbatis celebre nomen, ejusque virtutum fama, necnon et cœnobii ipsius clarissima religio ubique jam vulgata ad prædicti viri notitiam pervenisset, non potuit requiescere spiritus ejus, donec felicissimo ejus magisterio gubernandum se subderet, ut de ferventiore ferventissimum, et de sanctiore sanctissimum

(24) Non videtur S. Bernardus loqui de defunctis, quasi incerti sint, sed de vivis qui bonis operibus ad januaem cœli accessisse dicuntur, adhuc tamen de sua salute incerti.

(25) Supra dist. 2, cap. 22.

duorum adolescentium prædixisse: quod etiam verum fuisse, fœda eorum fuga in continenti subsecuta demonstravit. Sunt, autem et alia plura, nobis de prædicto viro Dei comperta, quæ legentium devotionem excitare possent. sed ea silentio premimus dum et fastidiosos lectoribus consulimus, et nos ad alia narranda festinamus. Hic ergo beatus et sanctus, sicut fideliter vixit, ita et feliciter obiit, plenusque dierum et virtutum migravit ad Dominum. Desideratam et votis omnibus expetitam sibi sepulturam in sanctissimo Claravallensium collegio, Domino largiente sortitus.

CAPUT XV.

De domno Gerardo de Furfa, magnæ sanctitatis monacho.

Dilectus a Deo et hominibus Gerardus de Furfa, cujus memoria in benedictione est, quemque pro sua singulari puritate et sanctimonia, beatus Bernardus singulari gratia præ cæteris honorabat: mirabilem atque amabilem nimis se universitati congregationis in omni forma religionis exhibebat. Qui dum adhuc esset monachus in Furfa, quæ est Tusciæ nobilis abbatia, revelante Domino vidit in spiritu se transpositum in Claravalle, idque gerentem officii, ut cum duobus bacinis singulas officinas circueiens, fratrum manibus ablutas aquam infunderet. In quo nimirum designatum fuisse rei exitus docuit, quia ipse futurus esset qui fratrum Claravallensium excessus quotidiana, imo fere continua oculorum inundatione, ac si duobus infusoriis, ablueret. Cum itaque dulci hac revelatione presagium futurorum accepisset, exarsit continuo in præcordiis ejus vehemens ignis sacri desiderii, nec omnino quiescere poterat spiritus ejus, donec pauperum Christi, quorum se servitio deputatum fuisse divinitus cognoverat, consortio jungeretur. Cumque cæteris floreret virtutibus, sacræ tamen compunctionis pietas specialis prærogativa pectus ejus repleverat, ita ut columbinæ pupillæ oculorum ejus raro quiescerent: sed tanquam gemini fontes fere ubique, præsertim in celebratione divini mysterii, maximo lacrymarum imbre faciem ejus madiderent. Habebat autem gratiam singularem, tam apud Deum quam apud homines, quam universi mirabantur et intuebantur vultum ejus, tanquam vultum angeli stantis inter illos atque dicebant: Hic est fratrum amator et populi Israel: hic est qui multum orat pro populo et universa societate nostra (II Mach. xv). Huic autem Dominus multas, quod dubium non est, consolationes in abscondito faciebat, ipse tamen ut verecundus et humilis, virtutes suas latere malebat, et nullus ei super hujusmodi percunctatione, propter sanctitatis illius reverentiam, molestus fieri audebat. Novitius autem quidam, nomine Julianus, honestæ vitæ sacerdos, qui de Ordine regularium clericorum Claravalli se contulerat, vidit aliquando spiritum immundum in choro petulanter ad instar hædi pervagantem. Qui cum venisset ante ipsum, aliquandiu substitit, et cœpit eum rictu patulo subsannare, obscenum caput contra illum exagitando, et dentes ad invicem minutissime concutiendo. Cumque recessisset ab eo, venit et stetit ante hominem Dei Gerardum, et cœpit eum similiter petulcum animal pudendis gestibus irridere. A quo magis irrisum atque exsufflatum, illico tanquam fumus evanuit, et ultra eum novitius non vidit. Qui mox accepta colloquendi licentia, percunctatus est eum utrum in choro aliquid in tali illa hora conspexisset. Perpendens autem senior eum secreti illius conscium fuisse, confessus est ei phantasticum hædum se vidisse, qui lubricis motibus et se et illum pariter subsannasset. Quod audiens novitius ille, miratus est valde; ac per hoc intellexit quod multa hujusmodi cerneret, licet secretum suum Deo et sibi, teste conscientia, celaret. Huic autem viro Dei, quamvis corpore ni-

mium esset debilis, utpote qui jam fere erat nonagenarius, nulla tamen senectus vel debilitas bonæ consuetudinis usum præpedire poterat, sed quotidie infatigabilis animi fervore juvenescere videbatur, ita ut vix ægritudine gravi compellente, posset in infirmitario detineri, vix posset etiam a labore messium retineri. Qui aliquando gravissima valetudine pressus, cum in quadam secretiori domuncula lecto decumberet, contigit quadam nocte exstingui lampadem ibi ardentem. Quo viso frater quidam, qui ei tunc temporis ministrabat, surrexit, et abiit reaccendere illam. Cumque reperisset clausas undique officinas, sine igne reversus est tristis, et firmato ostio cellulæ iterum recubans obdormivit. Profunda vero nocte cum sanctus ille vir ad necessaria surgere vellet, assurrexit frater, dolens quod luminare ei deesset. Respicens autem ad fornaculam præsentem, in qua per octo dies antea focus non fuerat, vidit ibi prunatum ardentium non parvam congeriem. Accensaque ex eis lampade, cum statim ad eandem fornaculam oculos reduceret, non modo prunas illas non reperit, sed ne ullum quidem in ea caloris vestigium deprehendere potuit. Cum autem ultima ægritudine qua et mortuus est decumberet, jam in extremis posito beatus Bernardus angelico vultu et vestibus albis decoratus apparuit, in ea tamen consistentia et habitudine corporis quam ante obitum habuit. Quem cum ille conspiceret ad se ingredientem, et veteranos ac venerandos artus baculo sustentantem, manu et voce qua, poterat, suis sermonibus innuit, ut sancto venienti assurgerent, et locum sedenti citius præpararent. Illis vero mirantibus, atque quærentibus de quonam sancto senex loqueretur, premente se ægritudine respondere non poterat. Postmodum autem, recepta virtute loquendi, cum idipsum denuo sciscitarentur, confessus est vidisse se sanctum Bernardum blando ipsum alloquio consolantem, qui cum benedixisset eum, signo crucis edito, totam etiam domum benedixit, subjungens hæc eadem verba, et dicens: « Hæc est domus mea, quam ædificavi: Dominus custodiat eam in æternum et in sæculum sæculi. » Benedictione itaque sanctissimi Patris sui viri Domini Gerardus firmatus, lætus mortis debitum solvit: æternæ vitæ fonte, quem tanto desiderio sitierat, satiandus. Aliquanto vero postea tempore elapso, apparuit in visione cuidam converso religioso, nomine Laurentio, lætus atque præclarus pretiosis etiam vestibus decenter ornatus, indicans ei quia per Dei gratiam gaudium sempiternum obtineret et gloriam. Fratri autem impensius supplicanti, ut ejus benedictionem atque suffragia mereretur, benedixit, atque ita respondit: « Ego orare non cesso, non solum pro te, verum etiam pro ipsius universitate Ecclesiæ. De hoc tamen conqueror aliquantulum quod fratres infirmarii, adhuc viventem et spirantem me, prænimia festinatione collegerunt, atque tanquam penitus exanimem, de loco in extremis agentium asportaverunt. » Transactis vero post obitum ejus aliquantis annis, consummatis jam novo claustrum et nova ecclesia, quæ licentia et benedictione beati Bernardi initiata fuerant, sacra ossa ipsius de loco quo primitus tumulata fuerant sublata, in theca, qua supra diximus venerabiles Patres, Robertum abbatem, Humbertum priorem, Odonem suppriorum reconditis fuisse, condigno honore ob reverentiam sanctitatis ejus collocata sunt.

CAPUT XVI.

De mirabili gratia cuidam monacho perfectæ religionis specialiter a Deo collata.

Egregius quidam adolescentulus de partibus Germaniæ oriundus, comitante magistro suo, studiorum causa Parisius adibat. Qui cum transitum haberet per domum Claravallis, magister ille videns loci conventum et ordinem, nescio quo Dei judicio

compunctus, ad horam petiit et obtinuit ut susciperetur ad conversionem. Cumque rogaret adolescentulum, ut secum remaneret, penitus non acquievit. Multum siquidem abhorrebat a consortio simul et colloquio Cisterciensium monachorum, sæpiusque rogabat Deum, nunquam sibi dari voluntatem ad Ordinem illum causa conversionis veniendi. Proinde roganti magistro, fratribus quoque monasterii adhortantibus cum dura cervice resistens, nullis prædicationum machinis poterat expugnari. Cæterum, quam mirabilis sit Deus in consiliis super filios hominum, quamque irrefragabile stet sempiternæ prædestinationis ejus arcanum, quis digne admirari sufficit, qualiter scilicet electorum suorum mentes misericorditer immutat, ridens eorum vana conamina, insuper voluntates sibi adversas ad pietatis lineam dirigens, quatenus in ipsis, et de ipsis, loco, modo et tempore, quo ab æterno decrevit, propositum voluntatis ejus impleatur? Eadem itaque nocte, dum prædictus adolescens monita fratrum mente revolveret, facta est vox divinitus ad eum, dicens: « Si hinc recesseris, et Parisius veneris, usque ad Pentecostem morieris, et sine dubio morieris. » Ad hanc itaque vocem juvenculus ille multum obstupuit, necdum tamen potuit duritia cordis ejus emolliiri. Porro sequenti nocte cum sopori membra dedisset, videbatur sibi demersus esse in limo putei profundi. Cumque ibi desperatus jaceret, subito apparuit ei desuper ad os putei beatus Joannes evangelista, in vultu et habitu sancti Bernardi tunc adhuc in corpore viventis, cum alio quodam sancto, qui et ipse simillimus esse videbatur cuidam religioso monacho, nemine Gerardo, portario Claravallis. Quos cum ille tremulus et anxius vidisset, rogabat attentius, ut sui misererentur. Cui beatus Joannes respondit: « Tu sano consilio acquiescere contemnis, et opem flagitas a nobis? » Cumque ille promitteret se esse facturum quidquid illi placeret, tantum ut imminens periculum evadere mereretur. « Vis ergo, inquit, fieri monachus in monasterio Claravallis? » Et ille: « Etiam, domine mi, libentissime volo. » Quod cum firmiter pollicitus fuisset, eductum continuo de profundo lacu liberum abire dimiserunt.

Mane igitur facto postulavit se quantocius presentari beato Bernardo. Quem cum antea non vidisset, mox illum in vultu et habitu deprehendit ipsum pro certo esse quem transacta nocte sub conditione convertendi se liberatorem habere meruerat. Proinde miratus vehementer atque compunctus, protinus eidem sancto viro se reddidit; a quo benigne susceptus, mox in ætate teneriori gravitatis et sapientiæ canos cunctis mirantibus induit. Porro prædictus magister ejus a proposito bono citius corruens, et eundem secum evertente satagens, fundatum in Christi amore tirunculum movere non potuit.

Hic ergo delicatus atque tenerimus adolescens, cum esset annorum quatuordecim, manum suam ad fortia mittens, lætantibus angelis et hominibus, jugum Christi suave portandum aggreditur, et quasi agnus ad aratum suscepti Ordinis applicatur. Miserante vero Domino ab ipsis rudimentis conversionis suæ juveni fortitudinem induens, sed agni mansuetudinem retinens tanta charismatum eminentia a primis annis enituit, ut conversionis ipsius elegantia atque fragrantia contubernales vehementer affecti gratularentur, sanctæque devotionis et humilitatis, quæ in ipso relucebat, exemplis informari certatim niterentur. Quidam vero religiosus ac spiritalis ejusdem cœnobii frater, protestatus est mihi quod aliquando vidisset visionem hujusmodi. Aspiciebat eundem adolescentem Invitatorium ante altare canentem. Porro imago crucis, quæ super altare erat, quasi melodia ipsius delectata, de cruce descendit, veniensque ad eum, expansis ulnis dignanter amplexata est illum, tenere sibimet astringendo ac deosculando eum. Quod cum frater ille

vidisset, animadvertit in hoc animam illius sanctam et Deo placentem existere, et apud illius clementiam magnæ familiaritatis accessum specialiter obtinere. Hic ergo amanissimus Domini tota die cum illo velut in thalamo morabatur, et beata ipsius præsentia per contemplationis dulcedinem suavissime fruebatur. Per prædictam namque visionem Dominus manifestare dignatus est quanta dilectionis et gratiæ suæ plenitudine famulum suum repleverat. Itaque cum in omnibus sancti Ordinis exercitiis devotus et fervens existeret, et per continuum sacræ compunctionis studium misericordiam Domini imploraret, quadam nocte apparuit ei in somnis angelus Domini, et introduxit eum in quemdam thalamum gloriosum, in quo videbatur Dominus Jesus Christus in cruce pendere, et beata mater ejus virgo Maria, cum beato Joanne evangelista juxta crucem illius stare. Quem cum ingressus fuisset, tantæ suavitatis fragrantiam sensit, ac si cellam aromaticam respersam omni pulvere pigmentario introisset. Videns vero Dominum majestatis passionis et crucis suæ signa piissima dignatione sibi repræsentantem, prostratus in faciem solo tenus adoravit, benedictionemque ipsius totis medullis cordis flagitare cœpit. Quam etiam benigna largitate Domini consecutus mox evigilavit, sed visionem illam non vanam seu illusoriam fuisse, manifestis indicibus declaratum est. Fragrantia nempe cœlestis nectaris, quam dormiens hauserat, excitus a somno mirabili suavitatis unctione totum interiore hominem suum delibatum sensit, sed tribus continuis postea diebus eadem benedictione se renovari et illuminari gavisus est.

Alia quoque nocte cum esset intentus orationi, meruit audire corporis auribus angelicas voces harmonia dulci atque præclara in ætere personantes. Quarum videlicet vocum tanta erat altitudo, ut quantalibet humanarum vocum intentio ad eam non posset ascendere. Cumque fuisset in eis aliquandiu delectatus, sublata est tandem ab auribus ejus melodia cœlestis amenitas, sed remansit in corde concepta devotionis immensa jucunditas, ita ut sæpe memoriam abundantis suavitatis illius eructans, mira devotione afficeretur, et totus in gaudium verteretur. Jam vero secretorum cœlestium conscius effectus, ibat sicut pater Abraham proficiens atque succrescens, donec magnus effectus est valde (Genes. xxvi), sed quod omni magnitudine excellentis est, quanto potioribus donis cœlestis gratiæ cumulabatur, tanto se humiliorem, non solum coram Deo, sed etiam coram fratribus suis exhibere curavit, nihil insolitum, nihil singulare in conversatione sua præsumens, licet in ipsa communi vita singularis puritatis devotione singularis existeret. Sed quoniam humilibus semper augetur gratia, adjecto Dominus adhuc manifestare [forte magnificare] servum suum, ut illum, quem cœli cœlorum, et agmina eorum, quem cherubim et seraphim cœlesti harmonia collaudant, in quem desiderant angeli prospicere (I Petr. i), Dominum nostrum Jesum Christum, in beatissima humanitatis suæ forma corporalibus oculis videre mereretur. Accidit enim quodam tempore, cum hic de quo loquimur beatus homo, sacris Quadragesimæ diebus jejunantibus et orantibus particeps effectus, cum Ruth Moabitide buccellam piæ operationis intinxisset in aceto salubris compunctionis (Ruth ii), ut sacratissimus Dominicæ resurrectionis dies illucesceret. Cumque, sicut tantæ dei sublimitas exigebat, solemnes a fratribus vigiliæ devotissime celebrarentur, ipse, laxato intimæ meditationis sinu, cœpit attentius cogitare de passione et resurrectione Domini, ita ut ardente pietatis affectu totus in lacrymis funderetur. Et ecce secunda lectione jam lecta, cum Responsorium *Angelus Domini* a conventu cantaretur, repente is qui in corde ejus devotionis ignem accenderat, Dominus Jesus Christus vigilanti et flenti apparens, stetit ante il-